

ROKOTIES PAGĀTNĒ

DESMITĀ NODARBĪBA

IZRAĒLA

CILTSTĒVS ĀBRAHĀMS

Par Izraēla (jeb Israēla) tautas ciltstēvu pamatoti tiek uzskatīts Ābrahāms. Viņš ir dzimis kaldeju Ūrā apmēram 1950. gadā pirms Kristus. Pēc 75 gadiem viņu aicināja pamest Ūru un doties uz zemi, kuru Dievs viņam parādītu. Ābrahāms bija bagāts vīrs un viņa nometne sastāvēja no vairāk nekā tūkstoš cilvēkiem.

Ābrahāms devās gar Eifratas upi uz ziemeļrietumu pusi, līdz viņš nonāca Hāranā Sīrijas ziemeļos. Tur nomira viņa tēvs Tera, un Dieva balss viņu aicināja doties tālāk līdz “apsolītajai zemei”, apsolot, ka tur viņa pēcnācēji kļūs par lielu tautu.

Palestīnas teritorijā dzīvoja kānaānieši, kuri bija Hama dēla Kānaāna pēcteči, tādēļ šo zemi bieži sauc arī par Kānaāna zemi. Vēlāk šo rajonu apdzīvoja filistieši, un tādēļ šo zemi sāka saukt par Palestīnu. Acīmredzot Ābrahāms neatrada piemērotu apmešanās vietu, jo viņš pārstaigāja šo zemi no viena gala līdz otram, līdz viņš sasniedza kādu zemi dienvidos (Negeva), kas atrodas tuksnešainā apvidū. Tā kā zemē bija bads, Ābrahāms turpināja savu ceļu, līdz viņš sasniedza Ēģipti. No turienes viņš atgriezās Bētelē, apmēram 15 kilometrus uz ziemeļiem no Jeruzālemes. Šajā vietā Ābrahāms un Lats šķīrās. Ābrahāms apmetās līdzenumos, bet Lats un viņa nometne devās uz Jordānas ieleju un apmetās netālu no izvirtušās Sodomas. Pakāpeniski Ābrahāms pārvācās uz dienvidu pusi tuvāk Hebronai (apmēram 30 kilometrus uz dienvidiem no Jeruzālemes).

Ābrahāmam bija dots apsolījums, ka viņam būs dēls, caur kuru tiks veidota liela tauta, bet līdz pat šim brīdim Sāra vēl nebija iznēsājusi nevienu bērnu. Tā kā viņai jau bija 75 gadi, likās, ka diez vai viņa vēl varētu iznēsāt bērniņu. Tādēļ viņa ieteica Ābrahāmam apņemt par sievu viņas kalponi Hagari; tā bija ierasta tradīcija tajā laikā.

ĀBRAHĀMA DĒLI

Drīz Hagare dzemdēja dēlu, kuru nosauca par Ismaēlu (*Dievs dzird*). Bet šis cilvēcīgais plāns nebija Dievam pa prātam. Viņš parādījās Ābrahāmam un apsolīja, ka Sāra iznēsās viņa dēlu un caur šo dēlu piepildīsies apsolījums par lielo tautu. Un tā arī notika – kad Sārai bija jau 90 gadi, viņa kļuva grūta un dzemdēja dēlu, kura vārdu nosauca Īzāks. Šis vārds nozīmē ‘smieklis’, jo Sāra sākotnēji smējās par domu, ka viņa savā vecumā vēl varētu iznēsāt bērniņu.

Neapšaubāmi, abas mātes un dēli bija greizsirdīgi, un saspīlējums kļuva tik liels, ka beigu beigās Ābrahāmam nācās izraidīt Hagari un Ismaēlu no savas nometnes. Nesaskaņas starp abām ģimenēm tā arī nekad nebeidzās; tās ir cēlonis daudzām pasaules problēmām. Jūdu tauta ir Īzāka

pēcnācēji, un arābu tauta ir Ismaēla pēcnācēji. Tā nu mēs varētu teikt, ka mūsdienu Tuvo Austrumu konflikta pamatā ir gandrīz četrus tūkstošus gadu sena greizssirdība.

LATS SODOMĀ

Pa to laiku Lats visai neapdomīgi bija apmeties Sodomā. Pilsēta bija kļuvusi tik izvirtusi, ka Dievs atklāja Ābrahāmam savu nodomu to iznīcināt. Sodomu apciemoja divi eņģeļi, jo Ābrahāms iestājās par šo pilsētu (skat. 1. Mozus 18: 16-33). Lats domāja, ka tie ir vienkārši ceļotāji, sagaidīja tos pie pilsētas vārtiem un aicināja savā namā. Sodomas vīri redzēja, ka šie divi ceļotāji ieiet Lata namā, tādēļ viņi sanāca pie Lata mājas un pieprasīja šos vīrus, lai varētu tos izvarot. Viņu prasība tika noraidīta, un sodomieši kļuva vardarbīgi. Tad eņģeļi lika Latam bēgt no Sodomas ar savu sievu un abām meitām. *“Izglāb savu dzīvību, neskaties atpakaļ un nepaliec visā šinī apgabalā stāvam (...).”* (1. Mozus 19: 18)

“Bet Tas Kungs lika līt sēram un ugunij pār Sodomu un Gomoru no Tā Kunga, no debesīm.” (24. pants) Nāves jūrā ir papildnam sēra. Izraēlas valdība mūsdienās eksportē ļoti daudz sēra. Uguns varētu būt vulkāna izvirduma rezultāts. Pavisam netālu atrodas Sīrijas tuksnesis, kurā ir izkaisīti daudz vulkāniskie akmeņi.

“Bet viņa sieva paskatījās atpakaļ un kļuva par sāls stabu.” (26. p.) Dažiem šķiet, ka šis ir bijis nežēlīgs sods, bet, iespējams, tās vienkārši bija dabiskas sekas. Gluži kā Vezuva izvirdumā, kad tika nopostīta visa Pompeja, izdalījās indīgas gāzes, tāpat arī pie Sodomas izdalījās nezināmas vielas, un tās bija ļoti tuvu bēgošajai ģimenei. Lata sieva, iespējams, apstājās uz tik ilgu brīdi, lai šīs vielas viņai trāpītu un viņu nosmacētu. Mums nebūtu jāpieņem, ka par sālsstabu viņa kļuva momentā. Mūsdienās šajā ielejā ir tūkstošiem sālsstabu. Jebkas, kas tur tiks atstāts, laika gaitā pārklāsies ar sāli un citiem minerāliem, kā rezultātā tas kļūs par *sālsstabu*.

Nav skaidri zināma Sodomas un Gomoras patiesā atrašanās vieta. Arheologi Nāves jūras dienvidaustrumu krastā nesen atrada divas senas pilsētas – *Babed-Dhra* un *Numeral*. Tika atrasts milzīgs kapulauks un biezs slānis ar pelniem. Tas ļauj secināt, ka šīs pilsētas, iespējams, bija Sodomā un Gomorā, tomēr nav nekādu pierādījumu, lai to patiešām apstiprinātu.

Lats un viņa meitas apmetās tuvajos kalnos un, tā kā viņas tur bija nošķirtas no apkārtnējiem cilvēkiem, meitas baidījās, ka viņām nebūs iespēja apprecēties. Sodomas izvirtusi atmosfēra tās bija tik ļoti ietekmējusi, ka viņas izstrādāja un īstenoja nekrietnu plānu – kļuva grūtas no sava tēva. Vienai meitai piedzima dēls vārdā Moābs, savukārt otrai piedzima dēls, kura vārds bija Amons. Moābieši un amonieši ir šo divu vīru pēcteči.

ĀBRAHĀMA AKA UN KAPS

Ābrahāms pārcēlās arvien tālāk uz dienvidiem. Tur viņš izraka aku un nosauca to par Bet-Šebu, kas nozīmē “Solījuma aka”, jo pie tās tika slēgta vienošanās ar Abimelehu, Gerāras ķēniņu. Tas notika vietā, kuru sauc *Tell-es-Seba*, kas atrodas apmēram piecus kilometrus uz ziemeļiem no mūsdienu jūdu pilsētas Bēršebas. 1969. gadā Telavivas Universitātes Arheoloģijas institūts šajā vietā uzsāka izrakumus. Viņi atklāja, ka pilsēta, kuru viņi bija atrakuši, nav tik sena, kā

Ābrahāms. Tās pamati nav likti agrāk par dzelzs laikmetu, kas nozīmē, ka tās aizsākumi meklējami ne ātrāk kā par 1200. gadu pirms Kristus. Tomēr viņi atrada aku šajā vietā, kas bija ļoti dziļa un tās rakšanai bija nepieciešams milzīgs darbs. Akai bija apaļa šahta apmēram divu metru diametrā. Tās augšējā daļa bija pārklāta ar akmeņiem, zemāk tā bija izcirsta cietā klintī. Tās kopējais dziļums bija 40 metri. Arheologi atrada pazīmes, ka aka tur atradusies vēl pirms pilsētas nocietinājumiem, tādēļ viņi secināja, ka šī aka varētu būt veidota agrīno izraēliešu laikos. Viņu atskaitē bija lasāmi šādi vārdi: *“Kad secinājām, ka aka piederēja pirmajām israēliešu apmetnēm, mēs bijām visai pārliecināti, ka šī ir mūsu sentēvu aka.”*

Kad Sāra nomira, Ābrahāms iegādājās zemes gabalu ar alu, kurā viņš apglabāja savu sievu. Kad Ābrahāms nomira, arī viņš tika apglabāts šajā alā, tāpat arī viņa dēls Īzāks un viņa sieva Rebeka. Šī ala ir pieminēta arī Jozefa rakstos. Šajā vietā ir mošeja, kuras zemākie mūri ir celti ne vēlāk kā Hēroda laikā – pirms 2000 gadu. Augstākie mūri, nobalsināti un izlīdzināti, celti apmēram 14. gadsimtā pēc Kristus. Krustnešu laikā šī ēka bija kristiešu baznīca, bet vēlāk līdz pat mūsdienām – musulmaņu mošeja. Mūsdienās apmeklētāji var ieiet šajā mošejā un redzēt izgreznotas piemiņas statujas. Paši kapi atrodas dziļāk zem vietas, kur noliktas statujas.

Zemākajā kambarī ir iegājuši vairāki cilvēki, kuri ir stāstījuši, ka tur redzēja zārkus; bet neviens no šiem cilvēkiem nav arheologs, tādēļ par zārku autentiskumu nav pieejams eksperta viedoklis. Tomēr pastāv liela iespējamība, ka šī ir oriģinālā Ābrahāma un viņa ģimenes apbedīšanas vieta.

NĀKAMIE SENTĒVI

Ābrahāma dēlam Īzākam bija dēls vārdā Jēkabs, kura vārds vēlāk tika mainīts uz Israēls. Viņam bija divpadsmit dēli, kuri kļuva par divpadsmit Israēla ciltstēviem. Viens no šiem dēliem – Jāzeps – redzēja sapni, kas vēstīja, ka viņa vienpadsmit brāļi klanīsies viņa priekšā. Viņš bija pietiekami neuzmanīgs, lai pastāstītu šo sapni saviem brāļiem, un viņiem tas negāja pie sirds. Pēc kāda laika, kad Jāzeps apciemoja viņus ganībās pie Dotanas, viņi iemeta viņu sausā akā, grasoties viņu tur atstāt līdz viņš nomirs. Tomēr, kad viņiem garām gāja midiāniešu karavāna, viņi izmantoja iespēju nopelnīt un pārdeva savu brāli Jāzepu verdzībā. Jāzepu aizveda uz Ēģipti, kur brīnumainu notikumu rezultātā viņš kļuva par šīs valsts amatpersonu un pēc kāda laika, kad Kānaānas zemē pieauga bads, Jēkabs un viņa ģimene devās uz Ēģipti, kur viņu pēcteči vēl palika dzīvot nākamajos 215 gadus.

Dotana atrodas apmēram 80 kilometru attālumā uz ziemeļiem no Jeruzālemes. Kopš 1963. gada doktors Frī tur ir veicis izrakumus un atklājis, ka pilsēta ir tikusi apdzīvota kopš sentēvu laikiem. Doktors Frī atklāja aku, un viņš apgalvo, ka šī ir tieši tā aka, kurā tika iemests Jāzeps. Tā ir vienīgā aka šajā apkārtnē, un šķiet pavisam iespējami, ka tā ir tā pati, par kuru runāts Bībelē.

ISRAĒLIEŠI TUKSNESĪ

Kad Israēla ļaudis Mozus vadībā pameta Ēģipti, viņi kājām šķērsoja Sarkano jūru (!) un nonāca pie Sinaja kalna, kur viņiem tika doti desmit baušļi; pēc tam viņi klejoja pa tuksnesi vēl četrdesmit gadus. Līdz šim laikam viņi jau bija apmēram divi miljoni cilvēku, kurus brīnumainā kārtā ēdināja ikdienišķā *mannas* deva, kas katru rītu pirmās piecas nedēļas dienas parādījās uz zemes. Sestajā dienā tika dota dubulta deva, un septītajā dienā manna neparādījās vispār.

Tā kā Sarkanās jūras izžūšanu un mannas parādīšanos katru dienu cilvēkiem izskaidrot nav iespējamas, tad nākas vien secināt, ka šie abi gadījumi ir bijuši pārdabiski. Sinaja kalna atrašanās vieta arīdzan nav skaidra. Parasti tas tiek identificēts ar Mozus kalnu jeb *Jebel Musa*, kura augstums ir apmēram 2231 metri, tomēr šī kalna virsotnē un tā apkārtnē nav līdzenumu, kurā Israēla tauta varētu apmesties, lai klausītos Dieva likumu pasludināšanu. Netālu esošā *Ras es safsafeh* virsotnei ir vairākas priekšrocības, jo šī kalna priekšpusē ir milzīgs līdzenums, no kura var skaidri redzēt arī pašu kalnu. Kā pieņemami varianti šķiet arī citi kalni Sinaja tuksneša ziemeļu daļā un Jordānijā.

Kad israēlieši nonāca pie Jordānas upes, tā bija applūdusi, bet tautai tika teikts, lai viņi dodas upē tā, it kā tā būtu sausa. Patiešām, kad priesteru kājas iebrida ūdenī, upe izžuva un viņi varēja šķērsot tās gultni. Bībelē par to rakstīts: *“Tad ūdeņi, kas plūda no augšas, sastājās kā liels aizsprosts, kurš sniedzās līdz pašai Ādamas pilsētai (...).”* (Jozuas 3: 16)

Iespējams, to varēja panākt arī dabīgā ceļā. Ādama identificējama kā mūsdienu *Tell el-damiyeh* pilsēta, kas atrodas 35 kilometrus uz ziemeļiem no Nāves jūras. Tur Jordānai ir ļoti augsti krasti, un šajā posmā ir notikušas vairākas aizsprostojošas zemestrīces. 1267. gada 8. decembrī iebruka augsta smilšu krauja un aizsprostojā upi tā, ka sešpadsmit stundas uz dienvidiem no tās vietas upē nebija ūdens. Līdzīgi gadījumi bijuši arī 1546., 1906., kā arī 1927. gadā. Ja arī Jordānas izsusēšana ir skaidrojama „dabiski”, tomēr to, ka tas notika tieši tajā brīdī, kad priesteri iemērcā savas kājas ūdenī, grūti pieņemt kā „veiksmīgu sagādīšanos”.

IEIEŠANA „APSOLĪTAJĀ ZEMĒ”

Pirmā nocietinātā pilsēta, kas stājās pretī israēliešiem, bija Jērika. Tā bija ļoti sena pilsēta, kura bijusi apdzīvota gandrīz no pašiem laiku aizsākumiem. Pēc mūsdienu standartiem tā bija ļoti maza pilsēta – 350 metrus gara un 150 metrus plata –, bet pilsētas tajā laikā nebija lielas, un šī bija galvenā pilsēta, turklāt vēl labi nocietināta. Tās mazais izmērs paskaidro to, kādēļ Jozua un viņa armija varēja apiet tai apkārt septiņas reizes vienā dienā, un *“tad nu tauta kļiedza, taures tika pūstas. (...) tad arī mūri sagruva, (...) un viņi galīgi iznīcināja it visu, kas vien bija pilsētā (...) un pilsētu tie nodedzināja līdz ar visu, kas tajā bija (...).”* (Jozuas 6: 20-24)

Profesors Džons Garštangs veica izrakumus šajā pilsētā no 1930. līdz 1936. gadam un atsedza sabrukušos akmens mūrus un biezo pelnu slāni, kas norādīja, ka pilsētu pilnībā iznīcinājis uguns. Viņš apgalvoja, ka tas noticis Bronzas laikmeta beigās, kas ir saskaņā arī ar Bībeles datējumu, kad Jozua iekaroja Jēriku. Doktore Keitlīna Kenjona (Kathleen Kenyon) arī veica izrakumus šajā pilsētā no 1952. līdz 1957. gadam un apgalvoja, ka sabrukušie mūri un pelni ir no agrinā Bronzas laikmeta beigām.

Bībele ziņo, ka Israēla tauta pameta Ēģipti 480 gadus pirms Salamana tempļa uzcelšanas (1. Ķēniņu 6:1), kas nozīmē, ka lielā iziešana notikusi 1445. gadā pirms Kristus; tas, savukārt, nozīmē, ka Jērikas iekarošana notikusi 1405. gadā pirms Kristus.

Saskaņā ar vispārīgi pieņemto Ēģiptes un Palestīnas hronoloģiju, tas ir bijis Bronzas laikmeta vidus. Tā kā Jērika tajā laikā bija neapdzīvota, daži apgalvo, ka Ēģiptes un Palestīnas hronoloģijas vajadzētu pārskatīt vēlreiz. Doktors Džons Bimsons (John Bimson) Jērikas iekarošanas laiku lēš ap bronzas laikmeta vidus beigām, viņš arī izrakumos atrada pierādījumus šim apgalvojumam. Doktors Rūdolfs Koens (Rudolph Cohen) bija Israēlas Antīko lietu pārvaldes direktora vietnieks,

un viņš apgalvo, ka lielā iziešana notikusi agrīnā bronzas laikmeta beigās un tas, protams, ir saskaņā ar profesora Garštanga secinājumiem par sabrukšajiem mūriem un pelniem.

Savā grāmatā “Arheoloģija svētajā zemē” Keitlīna Kenjona raksta: “*Agrīnā bronzas laikmeta beigās pienāca ar katastrofu. Pēdējie Jērikas agrīnā bronzas laikmeta mūri tika celti steigā, izmantojot vecus un salauztus ķieģeļus, un visdrīzāk tie vēl nebija pabeigti, kad pilsēta jau bija iznīcināta ugunī. Gandrīz nekas nav saglabāts no pilsētas iekšpuses mūriem, visdrīzāk tā tika pilnībā iznīcināta. Visi atradumi liecina, ka tur noticis pilnīgs pārrāvums un pēc tam iepriekšējās vietā tur apmetās jauna tauta. Katra pilsēta Palestīnā, kas līdz šim tikusi pētīta, nes liecību par tādu pašu sabrukumu. Jaunatnācēji bija nomadi un neizrādīja lielu interesi par pilsētas dzīvi.*” (134. lpp. oriģ.) Iespējams, jaunatnācēji bija israēlieši, kuri tuksnesī bija tik ilgu laiku nodzīvojuši teltīs, ka viņus vairs neaizrāva pilsētas dzīvesveids.

Trīs svarīgākās Palestīnas ziemeļu pilsētas tajā laikā bija Hacora, Megida un Bet-Šeanā. Hazoru iekaroja Jozua un iznīcināja ugunsgrēkā. Bībeles pētnieki jo īpaši interesējas par Megidu, jo tai ir saistība ar tā saukto Armagedonas cīņu, par kuru rakstīts Atklāsmes grāmatas 16. nodaļā. Armagedona ebreju valodā burtiski nozīmē Megidas kalns. Megidas pilsēta tika uzbūvēta kalnā, no kura varēja redzēt Jezreēlas līdzenumus. Čikāgas universitāte tajā veica izrakumus no 1925. līdz 1939. gadam. Šai grupai bija plāns atrakt visu Megidas kultūrslāni kārtu pēc kārtas. Par laimi, no divdesmit Megidas slāņiem viņiem izdevās atrakt tikai četrus, jo tad viņi saprata, ka šis projekts ir pārāk liels pat priekš amerikāņiem. Ja viņu plāns būtu izdevies, tad nākamajiem arheologiem vairs nebūtu ko pētīt vai atklāt.

Amerikāņiem izdevās atklāt lielu apaļu akmens altāri no kānaāniešu laika, kā arī milzīgu akmens graudu glabātuvi no vēlāka laika perioda; divus lielus staļļus kaujas ratu zirgiem (sākumā tika secināts, ka tie ir no ķēniņa Salamana laikiem, bet vēlāk tie tika identificēti ar ķēniņa Ahaba laiku) un apbrīnojamu ūdens apgādes sistēmu. Cietajā klintī tur bija izcirsts 60 metru garš tunelis līdz avotam, kurš no ārpuses ticis nosegts. Tādā veidā pilsētas iedzīvotājiem bija pieejama laba ūdens piegāde, kuru iespējama iebraucējs nevarētu atklāt.

PIRMIE ĶĒNIŅI – SAULS, DĀVIDS UN SALAMANS

Pēc Jozuas nāves, pār Israēlu vairāk nekā 300 gadus valdīja tiesneši jeb soģi, piemēram, Gideons, Simsons, Samuēls. Tomēr tauta vēlējās būt līdzīga savām kaimiņu tautām, tādēļ viņi gribēja, lai viņiem ir ķēniņš; par pirmo ķēniņu tika iesvētīts Sauls no Benjamīna cilts. Sauls bija izskatīgs vīrs, kurš veiksmīgi vadīja Israēla tautu karos pret amoniešiem un filistiešiem, bet viņam neizdevās piepildīt Dieva dotās norādes, tādēļ Dievs viņu beigās noraidīja. Sauls un viņa dēls Jonatāns krita cīņā ar filistiešiem pie Gilboa pakalniem. Filistieši paņēma viņu liķus un piesēja pie Bet-Šeanas sienām.

No 1921. līdz 1933. gadam Pensilvānijas universitāte veica izrakumus šajā vietā un atklāja 19 apdzīvotus līmeņus. Pilsētas siena un vārti joprojām atrodas to sākotnējā vietā.

Ķēniņa Saula vietā stājās Jūdas cilts pārstāvis Dāvids. Septiņus gadus viņš valdīja Hebronā un tad iekaroja Jeruzālemi un padarīja to par savu galvaspilsētu. Joābs, Dāvida militārais ģenerālis, iekaroja Jeruzālemi ierāpjoties pa jebusiešu ūdens šahtu pilsētā un appludinot ienaidnieku. Šajā šahtā nesen tika veikti izrakumi, un mūsdienās to var redzēt Jeruzālemes austrumu pusē. Jebusieši to bija izcirtuši klintī pie savas pilsētas robežas līdz Gihonas avotam, no kur aiztek bagātīgi daudz ūdens, kas tālāk aiztek uz Kidronas ieleju.

Pilsēta, kuru iekaroja Dāvids, neatrodas tajā pašā vietā, kur mūsdienā Jeruzāleme, bet gan dienvidu pusē redzamā kalna augšpusē, un tā austrumu robeža bija Kidronas ieleja, bet dienvidos Gehenas ieleja. Šobrīd tur atrodas arābu mājas, bet austrumos veiktajos izrakumos ir atrasti daudzi pierādījumi par pilsētu, kurā dzīvoja ķēniņš Dāvids. Cietajā klintī tika atklāti vairāki kapi, un viens no tiem varētu būt arī paša ķēniņa Dāvida kaps. Tā sauktais Dāvida kaps pie mūsdienā Ciānas kalna visdrīzāk nav patiess.

971. gadā pirms Kristus, pēc četrdesmit gadu valdīšanas, ķēniņa Dāvida troni ieņēma viņa dēls Salamans. Salamana laikā Israēla tauta sasniedza augstāko virstoni ekonomiskās labklājības un politiskās varas ziņā. Israēla robežas pletās no tuksneša pilsētas Tadmoras (mūsdienās zināma kā Palmīra ziemeļu Sīrijā) līdz pat Ēģiptes robežai dienvidos. Rietumos Israēlu apskaloja Vidusjūra un austrumos viņu valsts sniedzās līdz pat Sīrijas tuksnesim. Tā bija augoša impērija. Salamana seifos plūda bagātība no iekaroto tautu nodokļiem. Ķēniņa vislielākais sasniegums bija Ciānas kalnā uzbūvētais varens templis. Šī tempļa akmeņi, iespējams, ir no karjera, kas atrodas zem mūsdienā Jeruzālemes pilsētas ziemeļrietumu stūra. Tas ir apmēram 400 metrus dziļš, un tūristi var apmeklēt šo karjeru un redzēt, kur tika izcirsti un sagatavoti akmeņi. 1. Ķēniņu 6: 7 par šo karjeru ir rakstīts: *“Un, kad namu cēla, to cēla no iepriekš apcirstiem akmeņiem, tā, ka nedz āmuri, nedz kalti, nedz kādi citi dzelzs rīki nebija dzirdami, kamēr to cēla.”*

Viņa valdīšanas laikā Salamanu apciemoja Saābas ķēniņiene. Valda vispārējs pieņēmums, ka Saāba ir Mariba Arābijas dienvidrietumos. Amerikāņu arheologs Vendels Filips (Wendell Philips) veica izrakumus Maribas drupās, bet neatrada neko, kas varētu saistīt šīs abas pilsētas. Jēzus nosauca Saābu par *“Dienvidu ķēniņieni”* (Mateja 12:42), kas norāda, ka viņa varētu būt Ēģiptes ķēniņiene, jo par dienvidu ķēniņu parasti sauc Ēģiptes ķēniņu (Daniela 11:89). Jūdu vēsturnieks Jozefs raksta: *“Toreiz Ēģiptei un Etiopijai bija sieviete ķēniņiene (...). Kad šī ķēniņiene dzirdēja par Salamana gudrību (...), viņa devās uz Jeruzālemi.”*

VALSTS SADALĪŠANA UN NĀKAMIE ĶĒNIŅI

Salamana greznā gaume viņa nodokļu maksātājiem bija pārāk liela nasta, tādēļ pēc viņa nāves Jerobeāma valdīšanas laikā sacēlās desmit ziemeļu ciltis, un ķēniņvalsts tika sadalīta divās daļās – Israēla valstī ziemeļos un Jūdas (jeb Jūdejas) valstī dienvidos. Lai novērstu savu iedzīvotāju došanos uz Jeruzālemes tempļa svētkiem, Jerobeāms uzcēla zelta teļus, lai cilvēki tos varētu pielūgt Danā un Bētelē.

1980. gadā Danā veiktie izrakumi atklāja apbrīnojami skaisti izliektus vārtus, kas veidoti kānaāniešu laikā. Paradoksāli, ka šie vārti ir saglabājušies tieši pateicoties to būvniecības laikā pielautām kļūdām. Drīz pēc to izbūves vārtu ieeju aizbēra ar zemi; vēlāk tika aprakta visa konstrukcija un tā kļuva par daļu no vaļņa balsta. Vēlāk viss šis rajons tika aprakts, tajā dzīvoja citas tautas, un tieši tādēļ šie vārti zem zemes ir saglabājušies. Pilsētas rietumu pusē tika atklāti pakāpieni, kas veda pie altāra, pie kura, iespējams, tika pielūgts zelta teļš. Pie šī altāra varēja nokļūt tikai ejot kājām, tādēļ pat ķēniņam nācās pazemīgi iet uz pielūgsmes vietu.

880. gadā pirms Kristus Israēla ķēniņš Omri iegādājās kalnu no kāda vīra vārdā Šemers un uzcēla tur jaunu galvaspilsētu. Viņš to nosauca iepriekšējā īpašnieka vārdā – Samarija. Viņa dēls Ahabs apprecēja Jezebeli, fenīciešu ķēniņa Zidona meitu; viņa ieviesa valstī Baāla pielūgšanu. Pravietis Elija izteica Baāla priesteriem izaicinājumu satikties Karmela kalnā. Tā ir kalnu grēda, kas sākas Haifā Vidusjūras krastā un ir apmēram 30 kilometru gara. Precīzi nav zināms, kurā vietā notika šī tikšanās. Saskaņā ar Bibliu, Baāla pravieši nespēja nodrošināt pārdabisku uguni,

tomēr uz Elijas lūgšanu tika atbildēts; no debesīm izšāvās uguns un sadedzināja Elijas upuri. Baāla pravieši tika nonāvēti, un Israēlā sākās reliģiskā atmoda.

Tomēr Ahabs bija stiprs ķēniņš, kuram bija diezgan liela ietekme pār apkārtesošajām tautām. Kopā ar Sīriju un citām tautām viņš veiksmīgi cīnījās pret Asīrijas ķēniņu Šalamaneseru III Karkaras kaujā. No asīriešu vēstures ierakstiem pētnieki uzzināja, ka šī kauja notikusi 853. gadā pirms Kristus, un tas viņiem palīdzēja diezgan precīzi datēt pirmo Israēla ķēniņu valdīšanas laiku.

“Moābas ķēniņš Meša bija avju audzētājs, un viņš nodeva Israēla ķēniņam ik gadus simts tūkstošus jēru un vilnu no simts tūkstošiem aunu. Bet, kad Ahabs bija miris, tad Moābas ķēniņš atkrita no Israēla ķēniņa.” (2. Ķēniņu 3: 4-5) 1868. gadā austrumos no Nāves jūras pie Dibonas tika atrasts akmens ar uzrakstu, kas apstiprina šo stāstu. Vācu misionārs F. A. Klains tur ieraudzīja akmeni, uz kura bija ebreju valodai līdzīgi uzraksti. Viņš nevarēja samaksāt vietējo arābu noteikto cenu par akmeni, tādēļ viņš arī nevarēja to paņemt sev līdzi. Šī iemesla dēļ viņš atgriezās Vācijā, lai iegūtu līdzekļus šī akmens iegādei.

Tajā pašā laikā kāds francūzis, kas dzīvoja Jeruzālemē, dzirdēja par šo akmeni un piedāvāja arābiem par to samaksāt 1800 dolārus. Bet arābi strīdējās par to, kuram tad ir jāpārdod šis akmens un par kādu cenu; šo diskusiju viņi atrisināja, ieliekot akmeni ugunskurā un tad uzlejot tam aukstu ūdeni, tādā veidā sašķeļot to vairākos gabalos. Šos gabalus vēlāk sadalīja starp abiem pircējiem. Kad francūzis M. Klemēns-Ganejs beidzot ieguva savā īpašumā sašķeltos gabalus, daži joprojām bija pazuduši. Par laimi pirms tam tika izveidots uzraksta nospiedums, tādēļ pazudušos gabalus varēja ar to aizstāt un atjaunot akmens sākotnējo stāvokli un uzrakstu. Tas pašlaik atrodas Parīzē, Luvrā. Vienā no tā daļām ir rakstīts: *“Es esmu Meša, Kemoša dēls, Moāba ķēniņš, dibonietis (...). Israēla ķēniņš Omri apspieda Moābu ilgu laiku (...). Bet es esmu viņu uzvarējis, viņu un viņa namu.”*

ISRAĒLA UN JŪDEJA TIEK UZVEIKTAS

Astotajā gadsimtā pirms Kristus asīrieši bija devušies karagājienā un ķēniņš Tiglat-Pilesers III iebruka Israēlā un daudzus aizveda gūstā uz Asīriju. (2. Ķēniņu 15: 29) Jūdas ķēniņš Ahass izmisīgi mēģināja apstādināt asīriešu draudus un devās uz Damasku, lai satiktu tur Asīrijas ķēniņu un vienotos par pamieru. (2. Ķēniņu 16: 8-10)

Bet rijīgo asīriešu apetīti tik viegli nevarēja apmierināt. 724. gadā pirms Kristus Šalamanesera V valdīšanas laikā asīrieši atkal atgriezās Israēlā un šoreiz aplenca tās galvaspilsētu Samariju. 722. gadā pilsēta krita un desmit Israēla ciltis tika aizvestas gūstā uz Asīriju.

Pravietis Miha paredzēja: *“Un Es pārvērtīšu Samariju par akmeņu kaudzi tīrumā, par vīnadārza ierīkošanas vietu; pilsētas akmeņus Es novelšu ielejā, un Es atsegšu vaļā tās pamatus.”* (Mihas 1: 6) Nav skaidri zināms, vai asīrieši piepildīja šo pravietojumu, ja arī ne, tad to ir izdarījuši arheologi. Pēc asīriešu iekarojumiem Samariju atjaunoja un Hērods Lielais to izgreznoja un nosauca Romas imperatora vārdā Sebaste.

Kristīgās ēras laikā tā kļuva par bīskapijas centru, bet pēc krustnešu kariem tā pakāpeniski tika pamesta, lai gan pie nogāzēm joprojām atrodas maza arābu pilsētiņa. Šobrīd vecās pilsētas vietā aug ziedošs vīna dārzs. 1910. gadā Harvardas universitātes komanda veica izrakumus šajā vietā, atsedzot ķēniņu piļu pamatus. Mūsdienās šī vieta ir Izraēlai svarīgs tūristu piesaistes objekts.

Pēc tam asīrieši pievērsa savu uzmanību Jūdejai, un pāris gadu vēlāk Sanheribs ielenca Lahišu. Šī ielenkuma laikā viņš sūtīja lielu karavīru bataljonu pret Jeruzālemi un pieprasīja, lai viņi padodas, bet Hiskija tam bija sagatavojies. Viņš jau iepriekš bija piekukuļojis Sanheribu, asīriešiem atdodot zeltu, ar ko bija apvilkta tempļa durvis (skat. 2. Ķēniņu 18:16). Tajā laikā viņš tika brīnumaini izdziedināts no nāvējošas slimības, un viņa ticība izaicinājuma dēļ bija augusi. Viņš atjaunoja Jeruzālemi un nocietināja pilsētu. Viņš izraka tuneli cietajā klintī, lai varētu izveidot ūdens pievadu uz pilsētu no Gihonas avota. (2. Laiku 32: 2-6)

Mūsdienās Izraēlas apmeklētāji var izstaigāt šo tuneli. Tas ir 500 metrus garš un pie dienvidu gala Hiskija bija iegravējis uzrakstu, pastāstot par to, kā šis tunelis ticis izveidots. Šo uzrakstu var aplūkot Stambulas muzejā. Tā kā tunelis beidzas pie Ziloas dīķa, tad to sauc par Ziloas uzrakstu, un tas ir viens no vecākajiem esošajiem ebreju uzrakstiem. Hiskija nepakļāvās lielajai asīriešu armijai. Ņemot vērā asīriešu slavu par to, kā viņi rīkojās pret tiem, kas nepakļāvās viņu varai, tā bija drosmīga rīcība, kas prasīja lielu ticību. Hiskijas ticība tika atalgota. *“Tanī pašā naktī izgāja Tā Kunga eņģelis un nogalināja asīriešu nometnē simt astoņdesmit piecus tūkstošus vīru; (...) Tad Sanheribs, Asīrijas ķēniņš, gāja prom un aizgāja un griezās atpakaļ uz savām mājām. (...)”* (2. Ķēniņu 19: 35-36)

Tomēr beigas bija jau acīmredzamas. Pēc tam troni ieņēma vairāki bezdievīgi ķēniņi, kuriem tika atņemta dievišķā aizsardzība un 605. gadā pirms Kristus Jeruzāleme krita Babilonijas rokās. Lai gan pilsēta tika saudzēta, Daniēls un daudzi citi tika aizvesti gūstā uz Babilonu. Tam sekoja vairākas sacelšanās, tādēļ Nebukadnēcaram nācās atgriezties un ar varu ievest kārtību. 1935. gada izrakumos Lahišā tika atrasti 18 māla aprakstītas lauskas. Tās izrādījās vēstis no kāda armijas virsnieka, kurš izmisīgi gaidīja signālus no nāvei lemtās pilsētas un lūdza par tās izglābšanu. Šos patētiskos lūgumus sauc par Lahišas vēstulēm.

Tomēr Lahiša krita un 586. gadā pirms Kristus Jeruzāleme atkal tika iekarota. Šoreiz tā tika pilnībā iznīcināta. Tās iedzīvotāji tika aizvesti gūstā uz Babilonu. Tā beidzās pirmgūsta Israēlas un Jūdas vēsture.

ROKOTIES PAGĀTNĒ ir Tiešsaistes Bībeles studiju neklātienes nodarbību programma. Autortiesības aizsargātas.

Apmeklējiet mūsu mājaslapu www.bibelesstudijas.lv vai sazinieties ar mums:
e-pasts: konsultants@bibelev.lv